

Arkeologisk undersökning 2016

Fiskaregatan, Simrishamn

FJÄRRVÄRME

RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun,
Skåne län

Arkeologisk undersökning 2016

Fiskaregatan, Simrishamn

FJÄRRVÄRME

RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun, Skåne län

Österlenarkeologi

Lars Jönsson

Bellevuevägen 13A

271 32 Ystad

Tel: 070-306 36 04

E-post: info@osterlenarkeologi.se

Webb: www.osterlenarkeologi.se

Arkeologisk undersökning 2016

Fiskaregatan, Simrishamn

Fjärrvärme

RAÅ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun, Skåne län

Österlenarkeologi

Rapport 2016:11

Författare: Lars Jönsson

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Schaktning för fjärrvärme i Fiskaregatan. Foto mot sydväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

© Österlenarkeologi 2016

Innehåll

Undersökningens bakgrund och resultat	5
Läge och topografi	5
Historik	5
Tidigare undersökningar i närområdet	6
Undersökningsresultat	7
Utvärdering	7
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9

Figur 1. Skåne med platsen för Simrishamn i sydöstra Skåne markerad med en röd prick.

Figur 2. Läget för Fiskaregatan i Simrishamn är markerad med ett rött streck och en svart pil.

Undersökningens bakgrund och resultat

Med anledning av nedläggande av fjärrvärme i Fiskaregatan, sträckan mellan Repslagaregatan och Tullhusgatan i Simrishamn, har Österlenarkeologi genomfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning. Arbetet utfördes inom Simrishamns medeltida bebyggelseområde, registrerad som fornlämning nr 25 i Simrishamns stad.

Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsens dnr. 431–16367–2016).

LÄGE OCH TOPOGRAFI

Simrishamn ligger vid Östersjön i den sydöstra delen av Skåne. Landskapet runt staden präglas i söder och väster av den omgivande Simrishamnsslättens svagt böljande fullåkerslandskap, i norr av ett backlandskap, samt närheten till havet.

HISTORIK

Det vikingatida Svimraros

Simrishamn omnämns första gången i början av 1100-talet, och då kallas platsen för Svimraros (Wallebom 2006, s. 85). På ett flertal platser i det medeltida stadsområdet har såväl vikingatida som äldre lämningar påträffats under de kulturlager med lerbottnar som generellt dateras till 1100- och 1200-talen. Lämningarna från vikingatiden, vilka i synnerhet utgörs av spridda härdar, gropar och framför allt kulturlager har framkommit i stort sett över hela det gamla stadsområdet. I enstaka fall har grophus konstaterats (Wallebom 2006, s. 113ff; Jönsson 2011, s. 45).

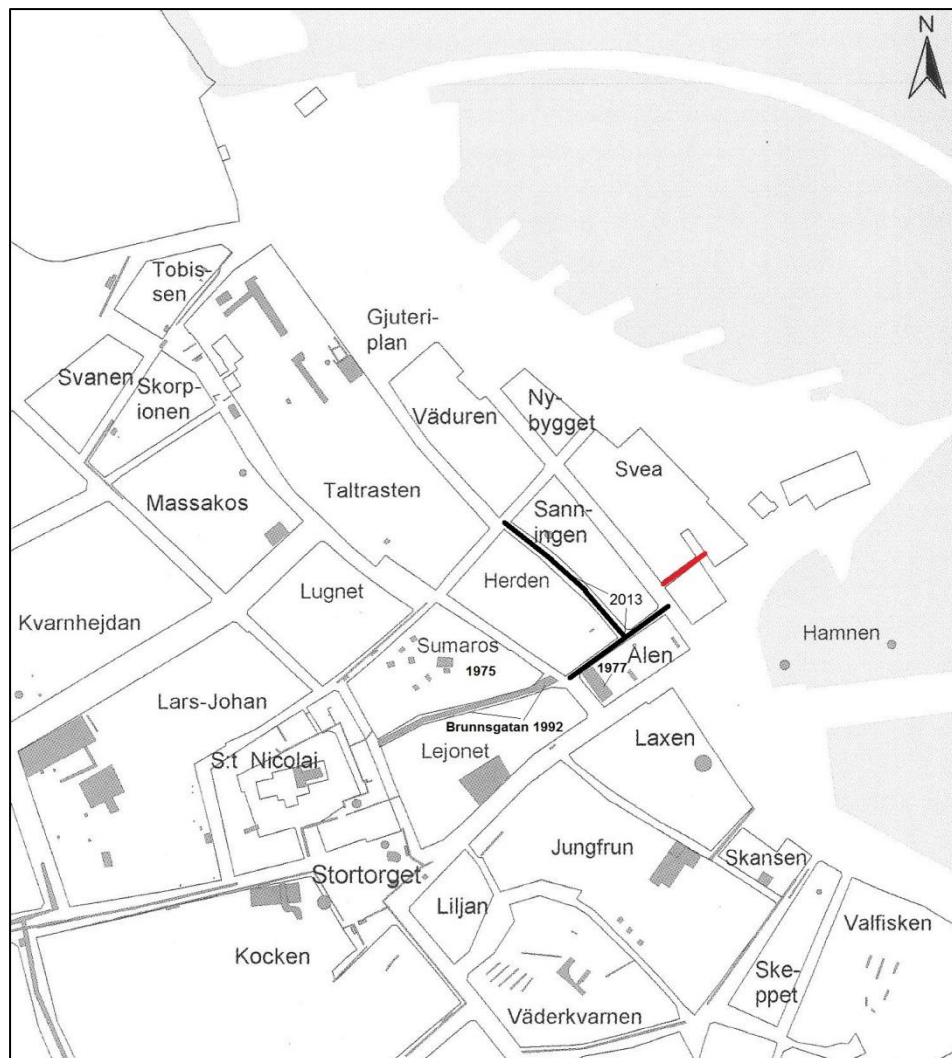
Det medeltida Simrishamn

Simrishamn tycks i stort sett ha följt samma utveckling från fiskeläge (handelsplats?) till stad som flera andra skånska kuststäder. I staden har det i samband med arkeologiska undersökningar bl.a. påträffats lerbottnar. Lerbottnarna användes i hanteringen av de stora mängder sill som lastades i fiskelägen och städer under 1100- och 1200-talen. I Simrishamn har drygt 400 lerbottnar hittills dokumenterats, vilket innebär att Simrishamn är staden med flest lerbottnar över huvud taget (Wallebom 2006, s. 122ff).

Urbaniseringsprocessen har relaterats till stadskyrkan S:t Nicolai byggnadshistoria. Redan 1161 omnämns kyrkan i skriftliga källorna. Den äldsta kyrkan var troligen ett kapell, identisk med den nuvarande kyrkans kor. Uppförandet av det nya breda långhuset runt år 1200 kan markera stadens tillblivelse (Jacobsson 1982; Wallebom 2006, s. 131ff).

Men trots att Simrishamn bör ha varit en handelsstad redan under 1200-talet nämns Simrishamn inte förrän 1361 som stad i de skriftliga källorna. I urkunder från 1360-talet framgår att Simrishamn vid det här laget har täta kontakter med Hansan, och att tyska handelsmän finns i staden. Det tyska inflytandet i Simrishamn kulminerar då tyska köpmän i början av 1400-talet får rätt att bygga ett eget kapell invid Stortorget. Simrishamn är även en av städerna som 1368 intas av Albrekt av Mecklenburg under kriget mellan Valdemar Atterdag och Hanseaterna (Jacobsson 1982; Wallebom 2006, s. 88).

Figur 3. På figuren framgår lägena för flertalet arkeologiska undersökningar i Simrishamn samt de olika kvarteren. Läget för Fiskaregatan är markerad med en röd heldragen linje. Kartunderlag: Wallebom 2006, s. 96.

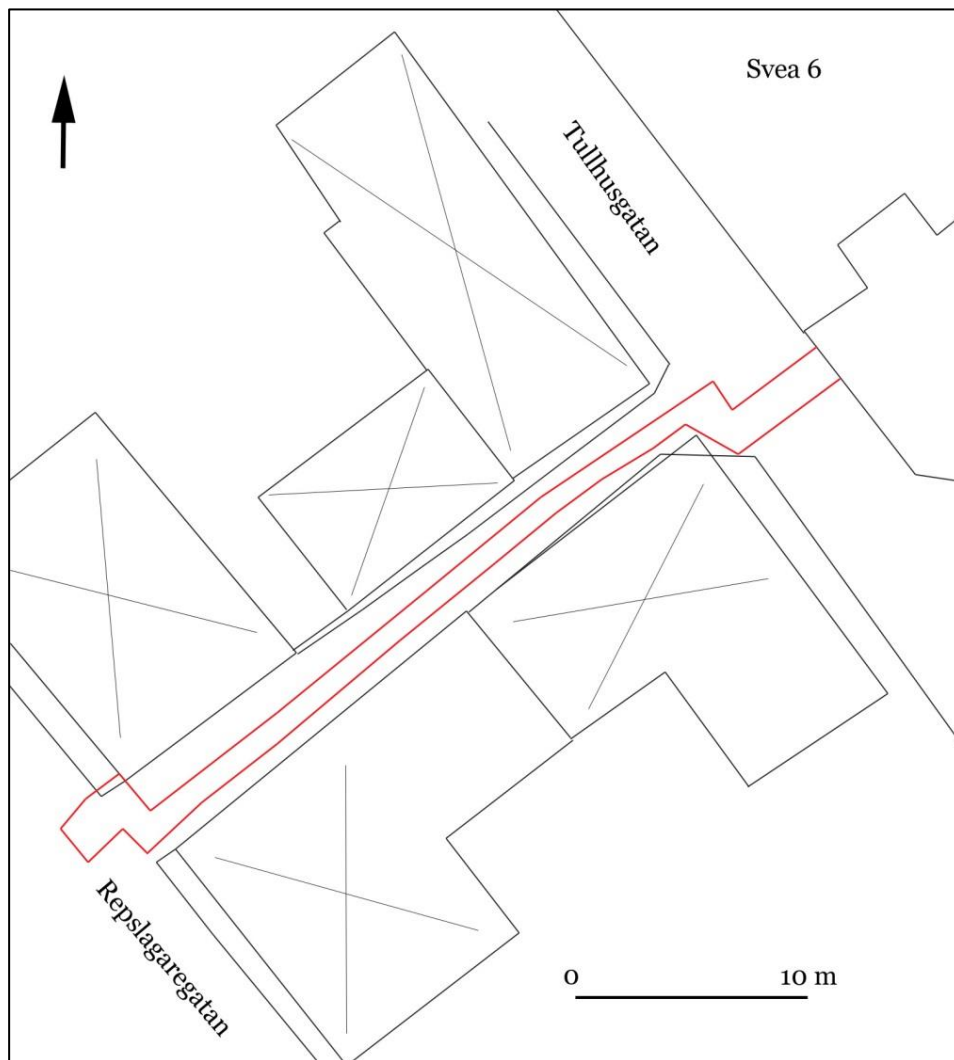

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR I NÄROMRÅDET

I de sydväst om Fiskaregatan belägna gatorna Östergatan och Brunnsgratan utfördes i samband med nedläggning av vattenledning en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning år 2013. Vid förundersökningen påträffades bl.a. 16 st. lerbottnar, varav tio st. i Östergatan och sex st. i Brunnsgratan. I övrigt framkom kulturlager från vikingatid/tidig medeltid, bebyggelselämningar från hög- och senmedeltid samt stenläggningar från hög- och senmedeltid samt tidigmodern tid (Jönsson 2013a).

I samband med nybyggnation av nätstation och ledningsförläggning inom fastigheten Herden 4 och ut till Östergatan påträffades bl.a. en stenmur, partier av en lerbotten, kulturlager samt stenläggningar i två nivåer. Stenläggningarna daterades till senmedeltid eller tidigmodern tid (Jönsson 2013b).

Med anledning av bostadsbyggnation undersöktes hösten 1977 delar av kv Ålen. Vid undersökningen påträffades 35 st. lerbottnar. Tre olika verksamhetsfaser kunde urskiljas. Den första fasen representerades av ett mot botten sanden avsatt grått sandlager. I lagret fanns bl.a. vikingatida/tidigmedeltida keramikskärvor. Nästa fas representerades av en serie enkla härdar och ett ljusgrått sandlager. I lagret fanns bl.a. östersjökeramik, vilket daterar fasen till tidigmedeltid. I nästa fas tillkom lerbottarna. I några av dem påträffades tunna lager med sammanpackade fiskben utmed botten. Keramikskärvorna i lerbottarna utgjordes av små skärvor yngre svartgods av kugeltopptyp. Den yngsta fasen daterades till 1100-1200-talen (Jacobsson 1979).

Figur 4. Fiskaregatan i Simrishamn. Schaktet är markerat med en röd heldragen linje mellan Repslagaregatan och Tullhusgatan.

UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Från fastigheten Svea 6 i nordost, över Tullhusgatan och till Repslagaregatan i sydväst grävdes ett ca 38 meter långt schakt i Fiskaregatan. Schaktet var generellt ca 1 meter djupt och 0,8 meter brett. I schaktets avslut i Repslagaregatan var schaktet dock ca 2x2 meter stort. I schaktet fanns överst gatsten, därefter ca 0,4 meter makadam och underst ca 0,5 meter recenta fyllnadsmassor av humös grå sand. I det recenta fyllnadsmaterialet fanns bl.a. delar av Höganäsrör och modernt tegel. I schaktets avslutning i Repslagaregatan fanns mängder av recenta rör och ledningar.

Enligt uppgift skall gatan varit uppgrävd tidigare i samband med nedläggning av VA-ledningar. Varken Bengt Jacobsson (Jacobsson 1982) eller Ulrika Wallebom (Wallebom 2006) har med några arkeologiska uppgifter från Fiskaregatan i sina sammanställningar, vilket innebär att VA-arbetet kan ha skett utan antikvarisk kontroll.

UTVÄRDERING

Inga arkeologiska lämningar framkom i schaktet. Simrishamns medeltida bebyggelseområde (RAÄ Simrishamn 25:1) bör även fortsättningsvis stå under antikvarisk kontroll

Figur 5. Ett parti av en schaktvägg i schaktet i Fiskaregatan. I schaktet fanns enbart recenta fyllnadsmassor av humös grå sand. Foto mot nordost. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Referenser

- Jacobsson, B. 1979. *Bebyggelse lämningar, vikingatid-medeltid kv Ålen, Simrishamn, Skåne*. Arkeologisk undersökning 1977. RAÄ och SHM Rapport Uppdragsverksamheten 1979:60. Stockholm.
- Jacobsson, Bengt 1982. Simrishamn. *Rapport Medeltidsstaden 37*. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska museer Stockholm.
- Jönsson, Lars 2011. *Tommarp – Kunglig produktionsort och klosterstad*. Lund Studies in Historical Archaeology 13. Licentiatavhandling i Historisk arkeologi. Institutionen för arkeologi och antikens historia. Lunds universitet.
- Jönsson, Lars 2013a. Brunnsgatan och Östergatan, Simrishamn. Arkeologisk förundersökning 2013. Österlenarkeologi *Rapport 2013:10*.
- Jönsson, Lars 2013b. Herden 4, Simrishamn. Arkeologisk förundersökning 2013. Österlenarkeologi *Rapport 2013:12*.
- Wallebom, Ulrika 2006. Simrishamn – Österlens sillastad. Jönsson, Lars & Wallebom, Ulrika (red.). *Tommarp och Simrishamn – Österlens medeltida städer*. Simrishamn.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-16367-2016
Österlenarkeologis diarienummer ÖA 160012
Arkivnummer ÖA 160012

Län Skåne
Kommun Simrishamn
Socken/stad Simrishamn
Fastighet Fiskaregatan
RAÄ-nummer Simrishamn 25:1

Ekonomiska kartans blad 2E1b (RT 90)
Koordinatsystem Sweref 99
N koordinat 6157130
E koordinat 459060
M ö.h. 5

Fältarbetstid 2016-06-14 – 2016-06-20
Antal arbetsdagar fält 3
Antal arkeologtimmar fält 3

Exploateringsyta 30 m²
Undersökt yta 30 m²

Platschef Lars Jönsson
Personal Lars Jönsson
Uppdragsgivare Simrishamns kommun

LUHMnr:
Fynd:
Dokumentationsmaterial: A4-ritning i papper, minnesanteckningar samt digitala foton

Kostnader, arkeologi

Administration: 650 kr
Fältarbete: 1 950 kr
Rapport: 2 600 kr
Körersättning: 1056 kr
Layout och tryck av rapport: 800 kr
Summa: 7 056 kr

Österlenarkeologi

Rapporter 2016

1. Glemminge 39:6. Husbyggnation. RAÄ Glemminge 38:1, Glemminge socken i Ystads kommun, Skåne län. FU år 2015. Lars Jönsson.
2. Tjustorp 156:6. VA-utbyggnad. RAÄ Smedstorp 64:1, Smedstorps socken i Tomelilla kommun, Skåne län. FU år 2015. Lars Jönsson
3. Ystads stad. Ledningsschakt. RAÄ Ystad 50:1, Ystads stad i Ystads kommun, Skåne län. FU år 2015. Lars Jönsson.
4. Kv. Erik 30, Ystad. Miljöteknisk undersökning. RAÄ Ystad 50:1, Ystads stad i Ystads kommun, Skåne län. FU år 2016. Lars Jönsson
5. Simrishamn 2:32–Brunnsgatan och Östergatan. Dagvattenbrunnar. RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun, Skåne län. Undersökning år 2016. Lars Jönsson.
6. Simrishamn 2:42–Strömmens Strädde. VA-ledning och dagvattenbrunnar. RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun, Skåne län. Undersökning år 2016. Lars Jönsson.
7. Norr om Vallby. VA-arbeten. RAÄ Vallby 39:1, 62:1 och 63:1, Vallby socken i Simrishamns kommun, Skåne län. FU år 2016. Lars Jönsson.
8. Flintebo 1 m fl, Skurup. Inför detaljplan. RAÄ Skurup 55:1, Skurups socken i Skurups kommun, Skåne län. AU år 2016. Lars Jönsson.
9. GC-väg längs väg 9 mellan Ravlunda och Kivik. Gång- och cykelväg. Ravlunda och Vitaby socknar i Simrishamns kommun, Skåne län. AU, steg 1 år 2016. Lars Jönsson.
10. Brösarp 74:16. Markarbeten. RAÄ Brösarp 125:1, Brösarps socken i Tomelilla kommun, Skåne län. Undersökning år 2016. Lars Jönsson.
11. Fiskaregatan, Simrishamn. Fjärrvärme. RAÄ Simrishamn 25:1, Simrishamns stad i Simrishamns kommun, Skåne län. Undersökning år 2016. Lars Jönsson.